THE MASKS AT THE GATE OF INFERNO

Mariana Flaișer
Prof., PhD, „Grigore T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iași

Abstract: In the recent years marked by the Covid-19 pandemic, wars, social conflicts, natural disasters, events which deeply disturbed the apparent tranquillity of our world, man had to isolate or get out on the battlefield. Even if troubled times are hostile to artistic creation ("inter arma silent musae"), actors, musicians, writers, painters, etc. fate closes them in the familiar space of the workshop, giving them more time, more solitude to reflect, to create and polish their works. Looking for explanations for everything that happens during the Covid era, re-reading some literary and historical writings or researching images from paintings, graphics, sculptures of past times that immortalized the tragic scenes of man's struggle with diseases and death, it can be concluded that, regardless of the historical era, of culture, of education, the reactions of man overwhelmed by the fear of disease and death are identical. The denial of the existence of evil at the time of the outbreak of plagues, the feverish search for the cause of the origin of diseases, the desperate attempt of man to save himself by running away, isolating himself, the search for refuge and miraculous cures, begging for divine help, etc. they are constant features of human behavior in the history of all waves of epidemics from ancient times until today. When the shadow of Thanatos implacably envelops the universe, the restlessness of the soul darkens the reason, the psychic balance of the individual. And yet, in this sinister game of masks, there is hope that beyond the tragic trials to which man is subjected during pandemics and wars, he finds inner resources to escape danger.

Keywords: mask, Thanatos, Da Vinci, inferno, Covid-19.

Motto:*„Diavolii sunt jivine agățătoare inapte de zbor. Dar când primesc aripi de liliac..."*[1]

Demersul nostru eseistic privind atitudinea omului în fața bolii, a pericolelor epidemiilor, în fața morții, pleacă de la constatarea că indiferent de epoca istorică, de cultură, de educație, ființa umană se comportă la fel, având reacții similare, aceeași imensă teamă de suferință, de moarte.

Parcurgând lucrări de istorie, de literatură din cultura universală și din cultura română, scrieri carte au surprins diferitele valuri de ciumă, holeră, epidemii din vechime până în zilele noastre, am putut remarca unele constante.

Dacă pentru documentarea la alte studii am citit cu plăcere materialele necesare elaborării lucrărilor, de data aceasta scrierile care aveau ca obiect epidemiile de ciumă, de holeră, de diferite alte boli au fost destul de greu de parcurs. „Chiar dacă tu lucrezi cu dragoste [imaginile descoperite] sunt îngrozitor de văzut".[2]

Toate imaginile și întâmplările îngrozitoare din timpul pandemiei de Covid, ordonanțe pentru carantinarea și izolarea populației, agitația privind neajunsurile din spitale, încercările de a găsi leacuri potrivite, speranța în descoperirea unor vaccinuri eficiente, suspiciunile

[1] J. Baltrusaitis, *Evul Mediu fantastic*, Editura Meridiane, București, 1975, p. 126.
[2] Este mărturisirea lui Da Vinci care se referă la disecțiile făcute în catacombe, în condiții greu de suportat ... vezi volumul lui Gheorghe Ghițescu, *Leonardo da Vinci și Civilizația imaginii*, editura Albatros, București, 1986, p. 106

privind eficacitatea vaccinurilor, etc, etc, s-au cristalizat ca teme de meditație și de analiză. Din dorința de a afla termeni de comparație între ce se întâmplă acum, în timpul pandemiei de Covid și cum a trecut omenire peste alte încercări epidemice similare au apărut aceste note.

Se pare că indiferent de epocă și de epidemii, filmul acțiunilor repetă aceleași alegeri și aceleași greșeli.

„Societățile educate s-au comportat în secolul XXI așa cum au făcut societățile analfabete needucate în secolul al XVII-lea. Omul, primatul imposibil, trebuie să înțeleagă că toate tendințele de negare, tribalismul, xenofobia, teoriile conspirației și de a găsi țapul ispășitor în timpul molimei, doar vor crește numărul de morți, Pandemiile nu sunt provocate doar de virusuri sau de bacterii. Ele sunt structurate, răspândite și hrănite de noi înșine, Homo sapiens, victimele”.[3]

Astfel, în lucrarea de față[4] rememorăm etapele pe care virușii și oamenii le-au străbătut în încercarea și a unora și a altora de a supraviețui. Scrieri despre supraviețuire cu numeroase personaje care animă scena și care, în final, ne determină concluzionăm că există speranța ca aceste molime să fie controlate și, poate, eradicate dacă omul va ști să-și apere teritoriul și existența.

Măștile cu ochelari de cal. Negarea

Prima reacție a omului în fața bolii, a declanșării unei epidemii este atitudinea de negare, încercarea de a nu dori să vadă cum răul se întinde, se dezvoltă. Exemplele din scrierile istorice, din literatură, din presă, din diverse alte documente demonstrează că, în faza inițială, omul preferă să-și liniștească sufletul și să-și alunge teama de boală prin minimalizarea gravității maladiei sau a riscurilor contagiozității unei boli.

„Prima reacție când apare primejdia contagiunii este accea de a nu vedea.”[5]

Manzoni, în *Logodnicii* suprinde aceeași atitudine a colectivității de a-și ascunde teama de boală și de întindere a molimei negând pericolele.

„Cel ce rostea cuvântul *ciumă* era luat în batjocură și primit cu râsete de neîncredere și ”dispreț.”[6] „Aceeași neâncredere, aceeași încăpățînare domneau în senat și în toate instituțiile publice.”[7] Temerile și îngrijorarea erau mascate de o atitudine optimistă, de ideea că boala nu este o ciumă, holeră sau Covid, ci o boală curentă: „e vorba de friguri, junghiuri intercostale, catar ... se vindecă lesne.”[8]

Reacții similare, aceleași argumente și credința că răul va dispărea curând se regăsesc în *Ciuma* lui Camus: „N-are să dureze, prea a stupid ... Flagelul este ireal, un vis urât care o să treacă.”[9]

Inițial, în România, un cunoscut medic infecționist, referindu-se la Covid 19, virusul actual care a provocat o pandemie și a omorât milioane de oameni, era de părere că Sars-Cov-2 este o simplă viroză, apărută în China, departe de România și că nu-i va afecta pe români.[10]

---

[3] John Froude, *Molime care au schimbat istoria. Pandemiile de la moartea neagră la Covid 19 și după*, Editura Litera, București, 2022, p. 234.

[4] Articolul de față concentrează câteva capitole dintr-o carte aflată în lucru, un compendiu privind diferitele epidemii și, în mod particular, epidemia de Covid, așa cum au fost reflectate acestea în literatură și arte, în articolele de presă, în scrierile istorice în general.

[5] Jean Delumeau, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, Editura Meridiane, București, 1986, vol I, p. 183.

[6] Manzoni, *Logodnicii*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1961, traducere și prefață de Alexandru Balaci, p. 574.

[7] Manzoni, *op. cit.*, p. 575.

[8] J. Delumeau, *op. cit.*, vol. 1, p. 184.

[9] Camus, *Ciuma*, Ed. Polirom, Iași, 2019, p. 44.

[10] Vezi articolul lui Laurențiu Sîrbu, *Declaratii controversate ale lui Streinu Cercel din ziare*, 27 dec. 2020, din care citățm câteva opinii: „Acest virus este de 10 ori mai slab decât virusul gripal ... China e mare, să faceți

Președintele Statelor Unite, D. Trump, susținea cu convingere la începutul pandemiei de Covid (în ianuarie 2020) că acest episod nefericit se va termina în curând „în martie cu siguranță" (martie 2020, n.n.)[11]

Și iată-ne în 2023 și Covidul încă bântuie continentele, cu toate vaccinurile apărute, cu miliarde de persoane vaccinate cu trei doze și doza booster!!!

În timpul celor aproape trei ani și jumătate de „valuri" de Covid 19, în România și în lume, oamenii s-au aflat în permanență în două tabere. Pe de o parte cetățenii ascultători, convinși de existența și periculozitatea virusului și de faptul că trebuie luptat împotriva lui conform „protocolului" stabilit de OMS, de Bruxelles. De cealaltă parte „necredincioșii", scepticii dezvoltau teorii conspiraționiste.[12]

Se urmărește, susțin conspiraționiștii, instaurarea unei noi ordini mondiale în care drepturile și libertățile individuale să fie îngrădite sub pretextul stăvilirii pericolelor de transmitere a bolii. La originea regizării acestui scenariu apocaliptic s-ar afla Bill Gates, „oculta mondială" etc etc. Totul este o mare minciună care a învăluit omenirea și a provocat panică, având consecințe distrugătoare asupra minții oamenilor și asupra vieții sociale și economice în general.[13]

În momentul în care existența microbului, explozia de cazuri, amploarea unei epidemii devin realități de necontestat, autoritățile acționează cu prudență, uneori cu timiditate, ca niște personaje aflate într-un labirint, bâjbâind căi de ieșire. „Epidemiile, într-adevăr nu sunt ceva neobișnuit, dar crezi cu greu în ele când îți cad pe cap ... ciumele și războaiele îi găsesc pe oameni întotdeauna nepregătiți".[14]

După refuzul de a accepta existența răului, manifestările bolii, ineficiența unor leacuri, dramatismul luptei cu zeul morții, lumea începe să caute explicații privind cauza sau cauzele care ar fi putut declanșa boala, încercând să deslușească greșelile care ar fi generat epidemia, epidemiile.

În toate epocile istoric în care au apărut molime a căror virulență a îngrozit lumea, istoricii au consemnat aceste episoade drept evenimente sociale, economice, culturale catastrofale. S-au făcut diverse presupuneri privind cauzele care au dus la izbucnirea și propagarea haotică a unor boli

Astfel, „acrul stricat"[15], poluat, erau de părere medicii, și nu doar ei, ar fi fost cauza declanșării bolilor și a epidemiilor.

„Mormanele de gunoaie de pe stradă, bălți puturoase ... impuritățile apei, lipsa de igienă a pieței publice"[16] erau și sunt și în prezent cauze care stau la originea dezvoltării miilor de virusuri, a bolilor infecțioase, a maladiilor cu potențial epidemic.

---

specificația că acest focar, la nivelul Hubei, cu circa 11 milioane de locuitori, e un punctișor pe harta Chinei, înseamnă că riscul ca un astfel de virus să ajungă în România e substanțial redus".

[11] Despre negarea pericolului unei epidemii scrie și Froude în recenta lucrare care are ca temă molimele care au făcut ravagii de-a lungul secolelor. Autorul notează că presa, oamenii politici adoptă această atitudine și pentru a-și proteja „interesele de afaceri". Froude, op. cit, p. 146.

[12] Suspiciunile izvorâte din teamă, din ignoranță, au existat dintotdeauna. Au circulat teorii similare în timpul gripei spaniole și în cazul epidemiei de Ebola. Era previzibil să apară și în miezul descifrării cauzelor bolii provocate de Sars-Cov 2. Froude prezintă pe larg aceste reacții de neîncredere în existența unui anume virus, subliniind că în zilele noastre, grație internetului și televiziunilor, propagarea acestor teorii conspiraționiste a fost extrem de intensă.Vezi Froude, op. cit, p. 237.

[13] Vezi cartea lui Marius Mioc, *Covid, minciuna veacului*, Editura Partoș, Timișoara, 2020.

[14] Camus, *op. cit.*, p. 44..

[15] Medicii fuseseră învățați să creadă în teoria *miasmelor*, din cuvântul grecesc antic care înseamnă *poluare*. Boala este transmisă prin *aer rău* sau *aer de noapte* (vezi Froude, *op. cit.*, p. 43).

[16] Gabriel Garcia Marquez, *Dragoste în vremea holerei*, Editura Rao, București, 1999, p. 119, 221, 223.

În mentalul colectiv există credința că la originea izbucnirii bolilor în general, a molimelor, se află mânia Divinității care îi pedepsește pe muritori pentru nenumăratele lor păcate.

„Biserica ... prezenta calamitățile drept pedepse voite de mânia Celui de Sus."[17] În istoria țărilor române valurile de ciumă, holeră, tifos etc au avut ca explicație mânia lui Dumnezeu: „La anul 1831 și 1832 iar a fot aţâţată mânia lui Dumnezeu de au murit mii de oamini de moarte năprasnică cii zice holiară."[18] „Moartea i-a fost de naprasnica boală ci să numește de doftori holeră iar eu, scriitorul, cred că mai mult mânia lui Dumnezeu."[19]

Pentru a îmbuna Divinitatea și a stăvili înflorirea molimelor, frecvente erau, și sunt încă, pelerinajele la biserici, la mănăstiri, oamenii rugându-se cu ardoare pentru stăvilire răului și pentru sănătatea lor. Din cele mai îndepărtate timpuri până astăzi, când apăreau epidemii de diferite molime oamenii cereau protecția Divinității.[20]

În timpul epidemiei de Covid, la Iași, la Suceava, în mai multe alte orașe românești, și nu doar la noi, s-au organizat procesiuni în speranța că va fi stăvilită molima.[21]

Însuși Papa Francisc a înălțat rugăciuni către Dumnezeu pentru a-i ierta pe păcătoșii a căror credință în momentul acesta este slabă, fiind înfricoșați de pericolul bolii și de spectrul întunecat al morții.

„Doamne, ne-am amăgit că putem rămâne sănătoși într-o lume bolnavă, salvează-ne! ... Ne ceri să nu fim fricoși, dar credința noastră este slabă și ne este teamă."[22]

În lucrarea lui I.A. Candrea, *Folclor medical român comparat*, autorul consacră un întreg capitol *cauzelor bolilor*, încercând să dezlege misterul credințelor populare, nu doar din spațiul românesc ci și din cel universal, cu privire la originea maladiilor omenești.

Candrea notează în acest sens că „*bolile sunt datorate* mai toate, operei nefaste a *demonilor*."[23] Remediile pentru alungarea demonilor și a duhurilor necurate, și prin urmare a recâștigării sănătății, sunt știute de vraci, vrăjitoare și descântătoare.

De-a lungul veacurilor, între credințele privind cauzele declanșării molimelor se află și teoria potrivit căreia la baza apariției bolilor molipsitoare sunt unele evenimente astrale: alinierea planetelor, eclipsele de lună, de soare, trecerea stelelor cu coadă etc. Se credea că toate aceste fenomene stelare prevesteau deschiderea cutiei Pandorei.

„Intru această vreme și o ste cu coadă și doo curcubeie împregiurul soarelui și ciumă în Ieși și la viile Socolii în iuli (1819)."[24]

„Să știi di cîndu au pierit soarili în luna lui noimăvri (sic), 4 ceasuri di zi, marți și s-au făcut intunericu, cît nu să puti vidi om cu om și s-au făcut mari frică și groză și 2 săptămîni s-au făcut mari tulburări pentru bola ciumii, anume (să) știi, la viliat 1816 ..."[25]

---

[17] Delumeau, *op. cit.*, vol. 1, p. 230

[18] I. Caproșu; E. Chiaburu, *Însemnările pe manuscrise și cărți vechi din țara Moldovei*, Casa Editorială Demiurg, vol. IV (1820-1856), Iași, 2009, p. 268.

[19] I. Caproșu; E. Chiaburu, *op. cit.*, vol. IV, p. 367.

[20] „La Veneția, dogele Nicolo Cantarine a poruncit să aibă lor o procesiune solemnă prin oraș timp de 16 sâmbete consecutiv purtând icoana miraculoasă a Madonei Nicopeia ... pentru a izbăvi orașul de ciumă" (vezi Froude, *op. cit.*, p. 37).

[21] „Însoțită de Mitropolitul Teofan și preotul Marian Timofte, racla cu Moaștele Sf. Parascheva a fost purtată duminică, 5 aprilie 2020, prin mai multe localități din Iași, Neamț și Botoșani cu credința că prezența vindecătoare și rugăciunile ei vor ajuta în lupta cu pandemia de coronavirus." (Agenția de știri basilica.ro.https://t.cohnrkug30voqpic.Twitete.com. alydn7gVHV).

[22] A. Doncă, *Cetatea Vaticanului, Vatican News,* 7 martie 2020.

[23] I. Aurel Candrea, *Folclor medical român comparat. Privire generală, Medicina magică*, Ed. Polirom, 1999, p. 132 și 592. Autorul mai subliniază că „Nu încape nici o îndoială că ciuma, frigurile și alte boli grele sunt opera diavolului." (I.A. Candrea, *op.cit*., p. 133)

[24] I. Caproșu, E Chiaburu, *op. cit.*, vol. III, p. 453.

[25] I. Caproșu, E Chiaburu, *op. cit.*, vol. III, p. 374.

Aceleaşi prespuneri se făceau în orice alt colţ al lumii unde ciuma, holera şi alte boli contagioase secerau vieţi. „Proasta calitate a aerului poate fi cauzată de influenţele maligne şi conjuncţiile sinistre ale aştrilor.”[26]

„Cauzele ciumii erau conjuncţii astrale funeste.”[27]

Febra galbenă din 1878, notează Froude, a fost prevestită de „eclipsa de soare din 29 iulie ... Acelaşi semn precedase ciuma bubonică din Constantinopol cu 1300 de ani mai devreme .. a mai fost o eclipsă solară chiar înainte de epidemia de febră galbenă din 1793 din Philadelphia.”[28]

Deşi în 2019 astronomii au consemnat evenimente similare, eclipse de lună şi de soare etc., conexiuni între aceste fenomene stelare şi pandemia de Covid nu s-au făcut.

În concluzie, se poate spune că omul contemporan îşi înalţă mai rar privirea spre stele decât strămoşii.

Între cele mai larg răspândite teorii privind cauzele bolilor infecţioase, teorie amplu dezbătută atît în scrierile vechi cît şi în cele actuale, este aceea a transmiterii microbilor, a virusurilor de la animale la om.

Măştile animaliere

Despre relaţiile om-animal şi transmiterea diferitelor boli de la animal la om sau viceversa există numeroase studii şi cercetări ştiinţifice. Dacă în vechime, unele animale, şobolanii de exemplu, sau insectele (puricii, ţînţarii) nu erau considerate sursă a unor boli, în actualitate se acordă o atenţie deosebită acestor vectori.

D. Defoe, în *Jurnalul ciumei* numeşte „insecte”[29] ceea ce azi epidemiologii identifică ca fiind virusuri şi bacterii. Defoe este de părere că aceste creaturi minuscule pot declanşa epidemiile de ciumă.

Ample şi numeroase observaţii cu referire la bolile care atacau animalele (antraxul, turbarea, ciuma etc) boli care puteau fi transmise şi oamenilor, încercările savanţilor din sec. al XIX-lea (Pasteur, Koch, Roux, Ronald etc) de a trata unele maladii, descoperirea unor vaccinuri etc, aflăm în lucrarea lui Richard Lewinsohn, *O istorie a animalelor*[30]. Pentru obţinerea vaccinurilor, a unor preparate sigure, se făceau, şi se fac încă, experimente pe animale şi apoi pe om. Lewinsohn notează plastic că unele centre de cercetare din Europa unde se experimentau seruri diverse pe animale erau „adevărate hecatombe de animale. Mii de iepuri şi de cobai, un mare număr de animale mari au cunoscut moartea martirilor”[31].

„Din lumea microscopică, era de părere L. Pasteur, vin tot binele şi răul din lume”[32].

În spaţiul românesc, la 1780, Francesco Grisellino vorbeşte despre procedeul „ultuirii”, metodă prin care copiii cei mici se scăldau în laptele provenit de la vacile bolnave de variolă şi în felul acesta nu se mai îmbolnăveau. Lucrarea lui Grisellino a apărut în 1780, înainte de descoperirea „vaccinei” de către englezul Eduard Jenner (1796)[33].

Lewinsohn enumeră printre animalele considerate a fi cele care transmit boli grave: câinii, şobolanii şi insectele precum ţânţarii.

---

[26] J. Delumeau, *op. cit.*, vol. I, p. 220.
[27] J. Delumeau, *op. cit.*, vol. I, p. 171.
[28] J. Froude, *op. cit.*, p. 145.
[29] „Boala a venit pe calea aerului purtată de numeroase insecte şi creaturi nevăzute care pătrund în trup odată cu respiraţia şi odată pătrunse în organism dau naştere la otrăvuri puternice sau la ovae şi ouă otrăvite care se amestecă cu sângele şi afectează organismul ” (vezi Daniel Defoe, *Jurnal din anul ciumei*, Grupul Editorial Art, Bucureşti, 2020, p. 103).
[30] R. Lewinsohn, *O istorie a animalelor*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1988.
[31] R. Lewinsohn, *op. cit., p. 378.*
[32] R. Lewinsohn, *op. cit., p. 372.*
[33] Vezi articolul Marianei Flaişer, *Despre prevenţia bolilor într-o societate bolnavă* în volumul *Politici de sănătate orală*, editori Georgeta Zegan, Lucia Bârlean, Editura Gr. T. Popa, U.M.F. Iaşi, 2015.

Tuberculoza, de exemplu, este o boală întâlnită atât la bovine cât și la om[34].

În natură există înlănțuiri de cauze care, pe de o parte, ajută animalele și omul să trăiască într-o interdependență binefăcătoare, dar, pe de altă parte, conviețuirea dintre specii facilitează contaminarea reciprocă cu virusuri, bacterii, paraziți.

Cercetările lui Michael Worobey (Arizona) demonstrează că „în timpul epizotiei din 1872 de gripă ecvină, virusul s-a transferat de la cai la păsări de curte și apoi, de la păsări de curte la păsări sălbatice și de la păsări sălbatice la oameni. Aceasta este originea probabilă a gripei spaniole."[35]

În momentul declanșării epidemiei de Covid-19 s-au făcut cercetări asupra originii acestui virus și s-a ajuns la concluzia că sursa ar putea fi liliacul. În prefața volumului Academiei Române *Pandemia Covid 19 în România. Aspecte clinice și epidemiologice*[36] autorii subliniază că „virusul s-a transmis la om de la lilieci, pornind de la similitudinea între forma depistată la cei infectați cu forma care se regăsește la aceste păsări (?!!)."[37]

Cum să lași să zboare un asemenea „porumbel" într-o lucrare apărută sub egida Academiei Române? Să fie oare liliacul înrudit cu privighetorile? Așa cum bine se știe, liliacul este un mamifer, un șoricel înaripat care este considerat în China o delicatesă în prepararea supelor. Ulterior, în volumul amintit apărea precizarea că „liliecii reprezintă un izvor de coronavirusuri", dar pentru a infecta omul era necesară „o gazdă intermediară care ar fi fost pangolinul, viețuitoare importată ilegal în China."[38]

În istoria umanității au existat nenumărate boli cauzate de virusuri, microbi și paraziți ai animalelor. În momentul de față de vorbește de variola maimuței, gripa cămilei, febra zika, virusul West Nile etc. etc.

De fiecare dată când sunt descoperite forme de boli provocate de animale se declanșează o psihoză în masă împotriva acestor vietăți și urmează exterminarea lor.

„S-au dat ordine ca toți câinii și pisicile să fie ucise, căci fiind animale domestice alergau de la o casă la alta .. putând să poarte în chiar blana lor acele efluvii sau emanații otrăvitoare ale bolnavilor infectați (cu ciumă n.n.)."[39]

Aceleași reacții au existat în timpul pandemiei de Covid în toată Europa. „Nurcile din Danemarca (4 milioane) ucise luna trecută (noiembrie 2020) de teama coronavirusului Covid-19."[40]

Nu trebuie neglijat nici celălalt aspect al relației om-animal în contextul descoperirii și folosirii unor leacuri în beneficiul omului. Din vechime, omul a căutat să găsească remedii pentru tratarea unor boli și a folosit „poțiuni magice" pentru a-și păstra tinerețea și vigoarea trupului folosind extracte de origine animală. Pe principiul „similia similibus curantur", leacuri pe bază de corn de cerb, corn de rinocer, solzi de pangolin, labă de urs, venin de șarpe, placenta iepuroaicei etc. etc. erau utilizate în tratarea unor boli și slăbiciuni ale omului. Cine

[34] „Noi am infectat bovinele și multe alte animale. Odată ce oamenii au infectat vacile, vacile la rândul lor pot infecta alți oameni, motiv pentru care nu ar trebuie să beți lapte nepasteurizat", Froude, *op. cit.*, p. 81.

[35] Froude, *op. cit.*, p. 171.

[36] *Pandemia Covid 19 în România. Aspecte clinice și epidemiologice*, coordonatori Victor Voicu, Costin Cernescu, Irinel Popescu, Editura Academiei Române, București, 2020.

[37] Acad. V. Voicu, Acad. Costin Cernescu, Prof. Irinel Popescu, *op. cit*., p. 13.

[38] *Pandemia de Covid, op. cit.*, p. 20. Vezi și paginile 72-73 unde se precizează: „virusuri înrudite cu Sars-Cov-2 au fost reent descoperite la pangoline (Manis Lavanica) care au fost importate din provinciile Guangdong și Guangxi din China ... Datele recente sugerează că există o mare varietate de coronavirusuri la mai multe specii de animale."

[39] D. Defoe, *op. cit.*, p. 147.

[40] Tudor Martalogu, editor online, Simona Aruște, www.agerpress.ro. Vezi și Andrei Popescu în *The Epoch Time*, din 10.08.2022 care notează: „OMS critică uciderea de maimuțe în Brazilia de teama variolei".

citește celebra carte a lui Celse *De medicina*[41] va avea o imagine clară a arsenalului terapeutic al vremurilor trecute.

Medicina populară de oriunde din lume este bogată în rețete care au la bază leacuri în a căror compoziție se află extracte de origine animală „gândaci de frasin, găinaț, seu de oaie, unsoare de bursuc, baligă de vacă, baligă de cal caldă etc. etc.”[42]

În plină pandemie de Covid-19 au existat și cazuri de viroză la animalele de companie (pisici, câini), la unele animale din grădinile zoologice[43] care au luat microbul de la om.

Între toate ipotezele privind originea și cauzele bolilor molipsitoare nu trebuie omisă nici teoria provocării bolii, a bolilor de „mâini criminale”.

Căutând cu înfrigurare germenii care au făcut să izbucnească molimele, fie că e vorba de ciumă, holeră, sifilis, tuberculoză sau Covid, omul ajunge să creadă că există mâini criminale care răspândesc cu bună știință microbi, având în plan să își extermine, din varii motive, semenii. Vinovați de aducerea ciumei erau „semănători de molimă care răspândeau boala”[44] notează Delumeau enumerând factorii care au dus la apariția epidemiilor. Au existat vânători de vrăjitoare, de „semănători de ciumă și execuții ale vinovaților”[45] fără ca aceste metode radicale să oprească evoluția maladiilor.

Și Manzoni în *Logodnicii* vorbește de reacții asemănătoare în rândul populației în timpul ciumei de la 1630, când se bănuia că răuvoitorii foloseau „o unsoare otrăvită ca să îmbolnăvească lumea”[46]. La sfârșitul secolului al XIX-lea, în timpul unei epidemii de holeră, „toată lumea nu vorbea decât de <<semănători de holeră>>, boală născocită de bogați pentru pieirea săracilor”[47].

Până în zilele noastre această idee a provocării unor epidemii în mod intenționat circulă și este intens mediatizată prin intermediul presei, televiziunilor și rețelelor de socializare.

Se crede că virusul Sars-Cov-2 este o armă bacteriologică răspândită pentru a decima populația Terrei. S-au mai făcut afirmații că această pandemie este doar o conspirație pentru ca D. Trump să piardă alegerile sau o afacere oneroasă a fabricilor de medicamente care din vânzarea vaccinurilor să câștige miliarde de dolari, totul fiind plănuit de Bill Gates.[48]

Cea mai vehiculată ipoteză a originii virusului Covid-19 a fost cea a „scurgerii microbului dintr-un laborator din Wuhan ” ... Analizând toate ipotezele privind posibilele cauze ale declanșării epidemiei actuale, Kristian Andersen de la Institutul de cercetare, Scrips este de părere că „Pandemiile nu ne cer să desemnăm un responsabil, ci ne cer să le înțelegem”[49].

Autorul, al cărui nume ne amintește de lumea basmelor, lasă deschisă o poartă spre multe și neînțelese povești ale epidemiilor din vechime, dar și din zilele noastre.

BIBLIOGRAPHY

[41] Celse, *Medicina*, în vol. Oeuvres Complètes, chez Firmin Didot, Frères fils Libraires Paris, 1866.

[42] Silvia Ciubotaru, *Folclor medical din Moldova*, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași, 2005, p. 160-161. Numeroase exemple privind leacuri de origine animală aflăm și în lucrarea lui I.A. Candrea, în capitolul: *Raporturi simbolice între boală și leac* (I.A. Candrea , *op. cit.*, p. 310-324).

[43] În *Ziarul de Iași*, din 18.09.2021 la rubrica *Ultima oră* apare informația că „șase lei și trei tigri de la grădina zoologică din Washington au fost testați pozitiv cu virusul Sars-Cov-2 și primesc tratament simptomatic”.

[44] Delumeau, *op. cit.*, vol. 1, p. 219.

[45] Delumeau, *op. cit.*, vol. 1, p. 227-228.

[46] Manzoni, *op. cit.*, p. 587.

[47] Delumeau, *op. cit.*, vol. 1, p. 228. Delumeau îl citează pe Baehrel, *Epidémie et terreur*, în *Annales Historique de la Revolution Française, XXIII, 1951.*

[48] Vezi Mihai Iorga, articolul *Experții au analizat cele mai răspândite teorii ale conspirației legate de Covid-19. Există adevăr în acestea?*, MediaFax.ro, 19.07.2020.

[49] Maria Roșca, *Unde a apărut, de fapt, virusul Sars Cov 2*, revista Can-Can, 28.VII.2022.

1. Agenția de știri basilica.ro, https://t.cohnrkug30voqpic.Twitete.com. alydn7gVHV)
2. Baltrusaitis, J., *Evul Mediu fantastic*, Editura Meridiane, București, 1975.
3. Camus, Albert, *Ciuma*, Ed. Polirom, Iași, 2019, p. 44.
4. Candrea, I. Aurel, *Folclor medical român comparat. Privire generală, Medicina magică*, Ed. Polirom, Iași, 1999.
5. Caproșu, I., Chiaburu, E., *Însemnările pe manuscrise și cărți vechi din țara Moldovei*, Casa Editorială Demiurg, vol. III (1796-1828), vol. IV (1829-1856), Iași, 2009.
6. Celse, *Medicina*, în vol. *Oeuvres Complètes*, chez Firmin Didot Frères fils Libraires Paris, 1866.
7. Ciubotaru, Silvia, *Folclor medical din Moldova*, Editura Unversității Al. I. Cuza, Iași, 2005.
8. Defoe, D., *Jurnal din anul ciumei*, Grupul editorial ART, București, 2020.
9. Delumeau, Jean, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, Editura Meridiane, București, 1986, vol I.
10. Doncă, A., *Cetatea Vaticanului, Vatican News*, 7 martie 2020.
11. Flaișer, Mariana, *Despre prevenția bolilor într-o societate bolnavă* în volumul *Politici de sănătate orală*, editori Georgeta Zegan, Lucia Bârlean, Editura Gr. T. Popa, U.M.F. Iași, 2015.
12. Froude, John, *Molime care au schimbat istoria. Pandemiile de la moartea neagră la Covid 19 și după*, Editura Litera, București, 2022.
13. Ghițescu, Gheorghe, *Leonardo da Vinci și Civilizația imaginii*, editura Albatros, București, 1986.
14. Iorga, Mihai, *Experții au analizat cele mai răspândite teorii ale conspirației legate de Covid-19. Există adevăr în acestea?*, MediaFax.ro, 19.07.2020.
15. Lewinsohn R., *O istorie a animalelor*, Editura Meridiane, București, 1988.
16. Manzoni, Alessandro, *Logodnicii*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1961.
17. Marquez, Gabriel Garcia, *Dragoste în vremea holerei*, Editura Rao, București, 1999.
18. Martalogu, Tudor, Aruște, Simona, www.agerpress.ro, OMS critică uciderea de maimuțe, 10.08.2022..
19. Mioc, Marius, *Covid, minciuna veacului*, Editura Partoș, Timișoara, 2020.
20. Roșca, Maria, *Unde a apărut de fapt virusul Sars Cov 2*, Revista Can-Can, 28.VII. 2022.
21. Sîrbu Laurențiu, *Declaratii controversate ale lui Streinu Cercel din ziare*, 27 dec. 2020,
22. Ziarul de Iași, 18.09.2021 (rubrica Ultima oră).
23. *** *Pandemia Covid 19 în România. Aspecte clinice și epidemiologice*, coordonatori Victor Voicu, Costin Cernescu, Irinel Popescu, Editura Academiei Române, București, 2020.